KOMMISSIONENS BESLUTNING

af 22. december 1987

om en procedure i henhold til EØF-Traktatens artikel 85

(IV/27.093 — De Laval-Stork)

(Kun den engelske og den nederlandske udgave er autentisk)

(88/110/EØF)

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab,

under henvisning til Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i Traktatens artikler 85 og 86 [1], senest ændret ved Akten vedrørende Spaniens og Portugals Tiltrædelse, særlig artikel 6 og 8,

under henvisning til den anmeldelse, som Stork Roterende Werktuigen BV, Assen, Nederlandene, herefter benævnt »Stork«, indgav den 2. marts 1973 i henhold til artikel 4 i forordning nr. 17, og som vedrørte en række aftaler herefter benævnt »j.v.a.«, indgået den 1. september 1971 med De Laval Turbine International Inc., Princeton, New Jersey, USA, herefter benævnt »De Laval«, om oprettelse af et joint venture, De Laval-Stork v.o.f. herefter benævnt »j.v.«; Storks moderselskab Koninklijke Machinefabriek Stork BV, Hengelo, Nederlandene, herefter benævnt »KMS«, var også part i aftalerne, hvad angår design, udvikling, fremstilling og markedsføring af visse typer dampturbiner, centrifugalkompressorer og pumper,

under henvisning til beslutning 77/543/EØF [2], hvorved Kommissionen i henhold til artikel 85, stk. 3 indrømmede en fritagelse for ovennævnte aftaler for en periode indtil den 1. september 1986,

under henvisning til den begæring om fornyelse af fritagelsen, som virksomhederne indgav den 2. juli 1986 i overensstemmelse med artikel 8, stk. 2, i forordning nr. 17,

under henvisning til offentliggørelsen [3] af aftalernes indhold i hovedtræk i henhold til artikel 19, stk. 3, i forordning nr. 17 samt de relevante ændringer, der er indtruffet siden vedtagelsen af beslutning 77/543/EØF i henhold til artikel 19, stk. 3, i forordning nr. 17,

efter høring af Det Rådgivende Udvalg for Kartel- og Monopolspørgsmål i henhold til artikel 10, stk. 3, i forordning nr. 17, og

ud fra følgende betragtninger:

I. SAGSFREMSTILLING

(1) Siden fritagelsesbeslutningen af 1977 har ejendomsforholdet i selskabet De Laval undergået en række ændringer. På daværende tidspunkt var det et helejet datterselskab af De Laval Turbine Incorporated of Trenton, New Jersey, USA, som på sin side var kontrolleret af Transamerica Corporation of San Francisco, Californien, der er en af de største koncerner i USA. I 1979 ændredes moderselskabets navn til Transamerica Delaval Inc. Derefter blev alle båndene i december 1986 brudt mellem moderselskabet og Transamerica Corporation, ledsaget af endnu en ændring af firmanavnet til Imo Delaval Inc., der er et fuldstændigt uafhængigt selskab, hvis aktier noteres på børsen. De Laval, tidligere i Princeton, nu i Lawrenceville, New Jersey, er fortsat et helejet datterselskab af Imo Delaval Inc. Hvad angår KMS, som ejede Stork (tidligere i Assen, nu i Hengelo, Nederlandene), hed moderselskabet indtil 1978 Verenigde Machinefabrieken NV herefter benævnt »VMF«, Amsterdam, Nederlandene, og derefter Verenigde Machinefabrieken Stork NV herefter benævnt »VMF Stork«, ligeledes i Amsterdam. I 1978 blev ejerskabet af Stork overdraget fra KMS til VMF Stork. Siden fritagelsesbelutningen fra 1977 er der sket følgende ændringer i aftalerne mellem de nævnte parter:

a) medens den oprindelige j.v.a. blev indgået for en periode på fem år (med mulighed for forlængelse), løber aftalen nu på ubestemt tid med en mere smidig mulighed for begge parter for at opsige den, nemlig med 18 måneders varsel;

b) De Lavals mulighed for at øge sine andele i j.v. til 80 % er blevet ophævet;

c) de maskiner og det udstyr, som tidligere blev overdraget på leje-/købsbasis, tilhører nu fuldt ud j.v.;

d) De Lavals moderselskab, Transamerica De Laval Inc., (som har fortsat sine uafhængige aktiviteter med hensyn til produkter dækket af j.v. på markeder uden for EF og Østeuropa), har udvidet sine aktiviteter på det europæiske marked til også at omfatte fremstilling og salg af udstyr til temperatur- og trykkontrol og andre typer elektronisk kontrol; disse produkter

[1] EFT nr. 13 af 21. 2. 1962, s. 204/62.
[2] EFT nr. L 215 af 23. 8. 1977, s. 11.
[3] EFT nr. C 255 af 25. 9. 1987, s. 3.

konkurrerer ikke med dem, der fremstilles af j.v. eller af det andet moderselskab eller den koncern, som det tilhører;

e) den koncern, som Stork tilhører, har siden 1976 gradvist trukket sig tilbage fra markedet for fremstilling og salg af produkter inden for sværindustrien. Bortset fra aktiviteter, som den varetager som følge af moderselskabets minoritetsandele i et selskab omfattende samarbejde om fremstilling af turbiner af en type, som ikke fremstilles af j.v., har Stork siden 1982 koncentreret sig om fremstilling og salg af avanceret let maskineri til næringsmiddel-, papir- og tekstilindustrien og de grafiske fag. Gruppens aktiviteter med hensyn til montering af og service på turbiner og kompressorer er imidlertid fortsat fra tidspunktet for beslutningen af den oprindelige fritagelse, og dens engagement på markedet for pumper til alle typer formål er blevet udvidet. Parterne har oplyst, at den nederlandske partner om nødvendigt kunne overtage driften af j.v., såfremt den amerikanske partner på grund af uforudsete omstændigheder skulle ønske at trække sig tilbage;

f) på tidspunktet for vedtagelsen af fritagelsesbeslutningen af 1977 havde j.v. 11 konkurrenter i turbinesektoren, 11 i kompressorsektoren og 6 i pumpesektoren, medens 4 konkurrenter var i stand til at fremstille både turbiner og kompressorer. Siden da er antallet af konkurrenter forblevet uændret eller er steget, idet der nu er over 20 fabrikanter af turbiner, knap 20 fabrikanter af kompressorer, 10 fabrikanter af pumper og en halv snes konkurrenter, der fremstiller både kompressorer og pumper;

g) på tidspunktet for vedtagelsen af fritagelsesesbeslutningen af 1977 blev j.v.'s markedsandel i Fællesskabet anslået til mellem 10 og 15 %. Siden da er markedsandelen ikke steget: selv i medlemsstater, hvor j.v. opviser de bedste resultater, er markedsandelen for hvert enkelt produkt ikke over 10 %, og i resten af verden har j.v.'s markedsandele for hvert enkelt produkt været beskedne. Det amerikanske selskab, som ikke har solgt de af j.v. fremstillede produkter direkte i Fællesskabet, siden j.v. blev sat i drift, har haft beskedne til mellemstore markedsandele uden for Fællesskabet og Østeuropa, men igen for ingen af produkterne på over 10 %;

h) ikke blot den moderate markedsandel, men også andre faktorer antyder, at det pågældende j.v. ikke er nogen blomstrende virksomhed: på grund af fald i efterspørgslen er antallet af ansatte blevet skåret ned med 20 % siden 1977 (fra 400 til 320), og efter flere års tab eller minimalt overskud var der først i 1984 tilstrækkeligt overskud til at berettige en udlodning heraf mellem parterne. Der angives forskellige årsager til disse resultater: et verdensomspændende tilbageslag i de berørte sektorer, overkapacitet i produktionsleddet, skarp og voksende konkurrence fra Japan, en i andre henseende voksende tendens inden for og uden for Fællesskabet til at købe landets egne varer og endelige faldet i dollarkursen. Det pågældende j.v., som desuden blev påført problemer som følge af en omfattende brand, der ødelagde en del af fabriksområdet i 1987, har bestræbt sig på at finde nye markeder for sine produkter, og overskuddet har været langsomt voksende siden 1982. I denne forbindelse har parterne understreget, at det er deres agt på længere sigt at engagere sig i anlægsaktiver.

(2) Efter offentliggørelsen af en meddelelse i henhold til artikel 19, stk. 3, i forordning nr. 17, hvori Kommissionen bebudede, at den agtede at forny beslutning 77/543/EØF, er der ikke modtaget nogen bemærkninger.

II. RETLIG VURDERING

A. Artikel 85, stk. 1

(3) Af samme grunde som anført i beslutning 77/543/EØF anses j.v.a. fortsat for at være omfattet af artikel 85, stk. 1, særlig af følgende årsager:

a) j.v.a. har til formål og virkning på det fælles marked at koordinere al forsknings-, produktions- og salgsvirksomhed foretaget af de to moderselskaber, som i 1977 blev betragtet som værende eller forblivende faktiske eller i det mindste potentielle konkurrenter. Selv om den koncern, som Stork tilhører, siden da gradvis har trukket sig tilbage fra markedet for fremstilling og salg af produkter inden for sværindustrien, er aktiviteterne i forbindelse med industrielt tilsyn med turbiner og kompressorer blevet fortsat, og koncernen har udvidet sin virksomhed, herunder fremstillings- og salgsvirksomhed, på markedet for pumper af alle typer. Disse betragtninger og den omstændighed, af den nederlandske partner uden vanskeligheder kunne påtage sig at drive j.v., — med andre ord, beholde adgangen til det omtalte marked, hvis den amerikanske partner af en eller anden grund skulle trække sig tilbage — viser, at moderselskaberne på nuværende tidspunkt forbliver egentlige konkurrenter for en del af de aktiviteter og produkter, der dækkes af joint venture selskabet, og i det mindste potentielle konkurrenter med hensyn til andre aktiviteter og produkter;

b) udbudsstrukturen på markedet ændres fortsat som følge af j.v.a., fordi kunderne ikke længere (potentielt) er i stand til at vælge mellem to uafhængige leverandører;

c) i betragtning af begge virksomheders størrelse og verdensomspændende aktiviteter, som beskrevet i beslutning 77/543/EØF, må arrangementerne mellem dem fortsat anses for at ændre de normale handelsstrømme og således påvirke handelen mellem medlemsstater, hvilket betyder, at artikel 85, stk. 1, finder anvendelse.

B. Artikel 85, stk. 3

(4) I betragtning af de positive virkninger, der følger af samarbejdet mellem parterne, kunne Kommissionen indrømme en fritagelse af de anmeldte aftaler. J.v.a. gjorde det i særdeleshed lettere for De Laval at få adgang til det europæiske marked og satte den nederlandske partner i stand til at reorganisere og udvide sine aktiviteter inden for turbiner og kompressorer, samtidig med at der fortsat bestod væsentlig konkurrence på de pågældende markeder. Vedrørende de nærmere enkeltheder henvises til afsnit III, nr. 9 til 14, i beslutning 77/543/EØF.

(5) Når Kommissionen tager stilling til, om en fritagelsesbeslutning kan fornys i overensstemmelse med artikel 8, stk. 2, i forordning nr. 17, må den undersøge, om bestemmelserne i artikel 85, stk. 3, fortsat er opfyldt, med opmærksomheden særlig rettet mod ændringer i de faktiske forhold eller omstændigheder i forbindelse med en given sag, siden den oprindelige fritagelse blev indrømmet.

(6) De positive virkninger, som j.v.a. har medført med hensyn til forbedret produktion og fordeling af de pågældende varer samt med hensyn til fremme af det tekniske og økonomiske fremskridt, underbygges fortsat af argumenterne i afsnit III, nr. 10, i den oprindelige fritagelsesbeslutning. I denne sammenhæng er det i betragtning af, at arrangementerne mellem parterne var blevet vanskeliggjort af forskellige eksterne faktorer, som beskrevet ovenfor under afsnit I, samt at j.v. således kun for ganske nylig begyndte at fungere efter hensigten, nødvendigt med en yderligere fritagelsesperiode for at sætte parterne i stand til at drage fuld fordel af deres samarbejde, som fortsat udgør en forsyningskilde for de pågældende varer.

(7) I betragtning af markedsandelen i dette foreliggende tilfælde såvel som de andre vilkår, der gør sig gældende på markedet, som beskrevet ovenfor, vil brugerne som tidligere få en rimelig andel i disse fordele. Virksomhederne er under de nuværende omstændigheder desuden endnu mindre i stand til end tidligere at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de berørte varer.

(8) Aftalerne er ikke blevet ændret på nogen måde i form af indførelse af restriktioner, som ikke er nødvendige til at opnå de positive virkninger. I denne forbindelse skal det imidlertid bemærkes, at da fritagelsen blev indrømmet i 1977, var parterne nødt til at ændre visse restriktive bestemmelser i deres arrangementer, som ikke blev anset for at være nødvendige for at opfylde målene i artikel 85, stk. 3, nemlig bestemmelserne vedrørende den eneret, som hver af parterne overdrog til j.v., og bestemmelserne vedrørende parternes erhvervsmæssige selvstændighed i tilfælde af, at j.v. blev afviklet (se afsnit III, nr. 14, i beslutning 77/543/EØF). I den reviderede udgave af aftalen, havde parterne søgt at opfylde betingelserne for fritagelse, som var fastsat i artikel 1 i beslutning 77/543/EØF, ved at indføje et forbehold vedrørende de påtalte bestemmelser, nemlig en erklæring, hvori det hedder, at hvis nogen del af disse bestemmelser skulle blive anset for at være uforenelig med »an outstanding ruling of the EEC«, skulle sidstnævnte finde anvendelse i første række. Efter anmodning fra Kommissionen ændrede parterne derefter de pågældende bestemmelser, således at ordlyden svarede overens med de fastsatte påbud. De bekræftede under alle omstændigheder, at spørgsmålet om eksklusivitet aldrig var opstået i praksis, eftersom det pågældende j.v. altid havde været i stand til at efterkomme alle kundeordrer, og spørgsmålet om forpligtelser efter aftalens udløb har været uden betydning, eftersom aftalen stadig er i kraft.

(9) I betragtning af det ovenfor anførte kan beslutningen om fritagelse af j.v.a. fornys i overensstemmelse med artikel 8, stk. 2, i forordning nr. 17.

C. Betingelser og påbud

(10) I henhold til artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 17, blev der til den med beslutning 77/543/EØF indrømmede fritagelse knyttet to betingelser, som er anført i beslutningens artikel 1, og som nu kan betragtes som værende opfyldt med de nødvendige ændringer, som parterne har foretaget i j.v.a., som omtalt under nr. 8.

(11) Desuden blev det i medfør af artikel 8, stk. 2, i forordning nr. 17, i følge hvilken Kommissionen skal sikre sig, at bestemmelserne i artikel 85, stk. 3, fortsat opfyldes, pålagt virksomhederne i hvert enkelt tilfælde at underrette Kommissionen om alle ændringer i eller tilføjelser til aftalerne og til hvert andet år at forelægge Kommissionen en fuldstændig beretning om j.v.'s virksomhed. Denne indberetningspligt er blevet opfyldt gennem hele fritagelsesperioden, og der kan stilles et lignende

krav i forbindelse med fornyelsen. De to-årige rapporter har antydet, at den udvikling, som Kommissionen skal føre tilsyn med, ikke er sket særligt hurtigt, og pligten til indberetning kan derfor sættes til hvert fjerde år i stedet for hvert andet år. Desuden kan indberetningspligten i de enkelte tilfælde i betragtning af den aktuelle markedssituation og parternes markedsstilling nu begrænses til kun at gælde for ændringer i arrangementerne mellem parterne eller i deres selvstændige forretningsaktiviteter, som er relevante i denne sammenhæng.

(12) Det bestemmes i artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 17, at en beslutning i henhold til Traktatens artikel 85, stk. 3, skal træffes for et bestemt tidsrum. I det foreliggende tilfælde bør beslutning 77/543/EØF i betragtning af, at det af forholdene under gyldighedsperioden for den oprindelige fritagelse fremgår, at samarbejdet mellem parterne kræver et langfristet engagement, for at j.v.a. kan give de ønskede fordele, fornys for en periode på 20 år —

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Artikel 1

Beslutning 77/543/EØF fornys indtil den 1. september 2006.

Artikel 2

Der er knyttet følgende påbud til fritagelsen:

1. De virksomheder, som denne beslutning er rettet til, giver straks Kommissionen meddelelse om enhver ændring i eller tilføjelse til ovennævnte aftaler, samt om ethvert forhold vedrørende deres fortolkning eller anvendelse, også hvis denne er en følge af voldgift.

2. Nævnte virksomheder forelægger hvert fjerde år Kommissionen en fuldstændig beretning om det pågældende joint ventures virksomhed.

3. Hver af de virksomheder, som denne beslutning er rettet til, giver straks Kommissionen meddelelse om nye aktiviteter, som de måtte udøve uafhængigt af hinanden med hensyn til turbiner, kompressorer eller fødepumper til kedler, medmindre der er tale om rent lejlighedsvise aktiviteter.

Artikel 3

Denne beslutning er rettet til følgende virksomheder:

— De Laval Turbine International Incorporated, 3450 Princeton Pike, PO Box 6550, 08048 Lawrenceville, New Jersey, USA

— Koninklijke Machinefabriek Stork BV og Stork Roterende Werktuigen BV, Industriestraat 1, Portbus 2079, 7550 CB Hengelo, Nederlandene

— De Laval-Stork VOF, Lansinkesweg 1, Postbus 329, 7550 AH Hengelo, Nederlandene

Udfærdiget i Bruxelles, den 22. december 1987.

På Kommissionens vegne

Peter SUTHERLAND

Medlem af Kommissionen